

SOTUNKI

- Kertomus käynnistä kalkkilouhokselle ja siellä oleville kalkkiuuneille

GTK:n vuonna 1994 julkaisemassa oppaassa¹ Helsingin seudun vanhat kaivokset ja louhokset, mainitaan Sottunki yhtenä kalkkilouhoksena, jolla on myös poltettu kalkkia. Opas mainitsee louhoksen lähettyvillä olevan kahden kalkkiuunin jäännökset. Asiaan liittyvän harrastuksen ja Vimpelissä käynnissä olevaan kalkkipolttohankkeeseen liittyen, suoritin 19.11. yhdessä kenttätöavustajani Veli-Pekka Suhosen ja Vimpelissä kansatieteellistä aineistoa keränneen Raija Ylösen kanssa tarkastuskäynnin mainitulle louhokselle.

Louhos löytyi pienen harhailun jälkeen opaskirjassa mainitusta paikasta, matalan kallioharjanteen rinteeltä. Louhos on varsin metsittynyt ja sammaloitunut reunoiltaan ja täyttynyt vedellä. Kalkin louhinta on ilmeisesti seurannut peruskalliossa olevia juonteita ja siksi louhos haarautuu joissakin kohdin pienemmiksi railoiksi. Louhoksesta mainitaan saadun kalsiittikalkkikiveä.

Kasvillisuus paikalla on rehevää kuusikkoa ja paikoitellen lehtomaista mikä ilmeisemmin johtuu paikan kalkkipitoisuudesta. Aluetta kiertääkin Kalkkiruukin luontopolku -niminen reitti. Louhos ympäristöineen kuuluu Håkansbölen kartanoon, jonka Helsingin kaupunki omistaa. Ilmeisesti luontopolkua varten louhos on eristetty matalalla aitauksella.

GTK:n oppaassa mainitaan paikalla olevan kaksi hyvin säilynyttä kalkkipoltto-uunia. Ilmeisesti näillä tarkoitetaan lohkokivistä latomalla tehtyä rakennetta sekä sen vieressä olevaa matalaa maakuoppa, jonka seinämät on vuorattu kivillä. Rakenteet sijaitsevat harjanteen kaakkoisrinteessä, Kalkkiuunintien ja Louhoksen välissä. Rakenteiden ympäristössä on poltettua kalkkia sekä kuonaantuneita tiiliä.

Ensimmäinen maituista uuneista on melko suurikokoinen, noin 4x4 m ulkosivuillaan. Rakenne muodostaa neliömäisen kuoren, ikäänkuin katottoman ja ikkunattoman rakennuksen kivijalan, jonka sisäpuoli on pyöreä. Rakennelma on ladottu ilman sideaineita ja sen tukemiseen on käytetty takorautaisia ankkureita. Vaikka rakenteesta on sortunut arviolta n. 1/3 -osa, näyttäisi siltä, että sen pohjois-seinän alaosassa on alunperinkin ollut maanrajassa matala ja leveä aukko. Vaikka rakenteen sisäpinnalla ei näykään palojalkia, on kyseessä ilmeisestikin kalkkiuuni.

Edellisen vieressä oleva matala, kivillä vuorattu maakuoppa on selvästi miilutyypinen kalkkiuuni. Miilu vaikuttaa melko matalalta, mutta sitä peittävän roskan ja maan vuoksi sen todellista syvyyttä on vaikea edes arvioida. Sen pohjan muoto on pitkäsiivuinen U, jonka kyljet kapenevat kohti suuaukkoa, peräseinä on suora. Miilun koko on 1,5 x 2,5 m, sivujen hyväksi.

Näiden edellä kuvattujen uunien lähettyvillä näyttäisi olevan toinenkin lohkokivistä ladottu rakenne, mahdollisesti uuni tai rinteeseen tehty terassointi, sekä toinen miilu. Rakenteet ovat kuitenkin peittyneet maahan ja lehtiin niin pahasti, että niiden todellisen luonteen selvittäminen on jätettävä tulevaisuuteen.

Uunien ajoitus, samoin kuin itse louhoksenkin, on tällä hetkellä avoin. Toiminta paikalla on ilmeisesti alkanut 1800-luvulla ja lienee päättynyt saman vuosisadan lopussa tai tämän vuosisadan alussa, ennen kuitenkin vuotta 1904, jolloin louhoksen on todettu hiljakkoin olleen käytössä. Louhoksen käyttäjistä tai siitä mihin kalkkia on viety ei ole tietoa.

Uunien kannalta suurimman uhan muodostaa tällä hetkellä kasvillisuus, joka varsin pahasti on vallannut rakenteet. Molemmat varmat ja epävarmat uunit

¹ Saltikoff, B., Laitakari, I., Kinnunen, K.A. ja Oivanen, P. 1994. Helsingin seudun vanhat kaivokset ja louhokset. Geologian tutkimuskeskus, opas 35. Espoo.

tulisikin raivata esiin kasvillisuudesta ja suurin niistä suojata katoksella tms. joka estäisi veden pääsyn seinärakenteisiin. Pienellä hoidolla ja opasteilla kohteesta saisi erinomaisen nähtävyyden täydentämään paikalla olevaa luontopolkua.

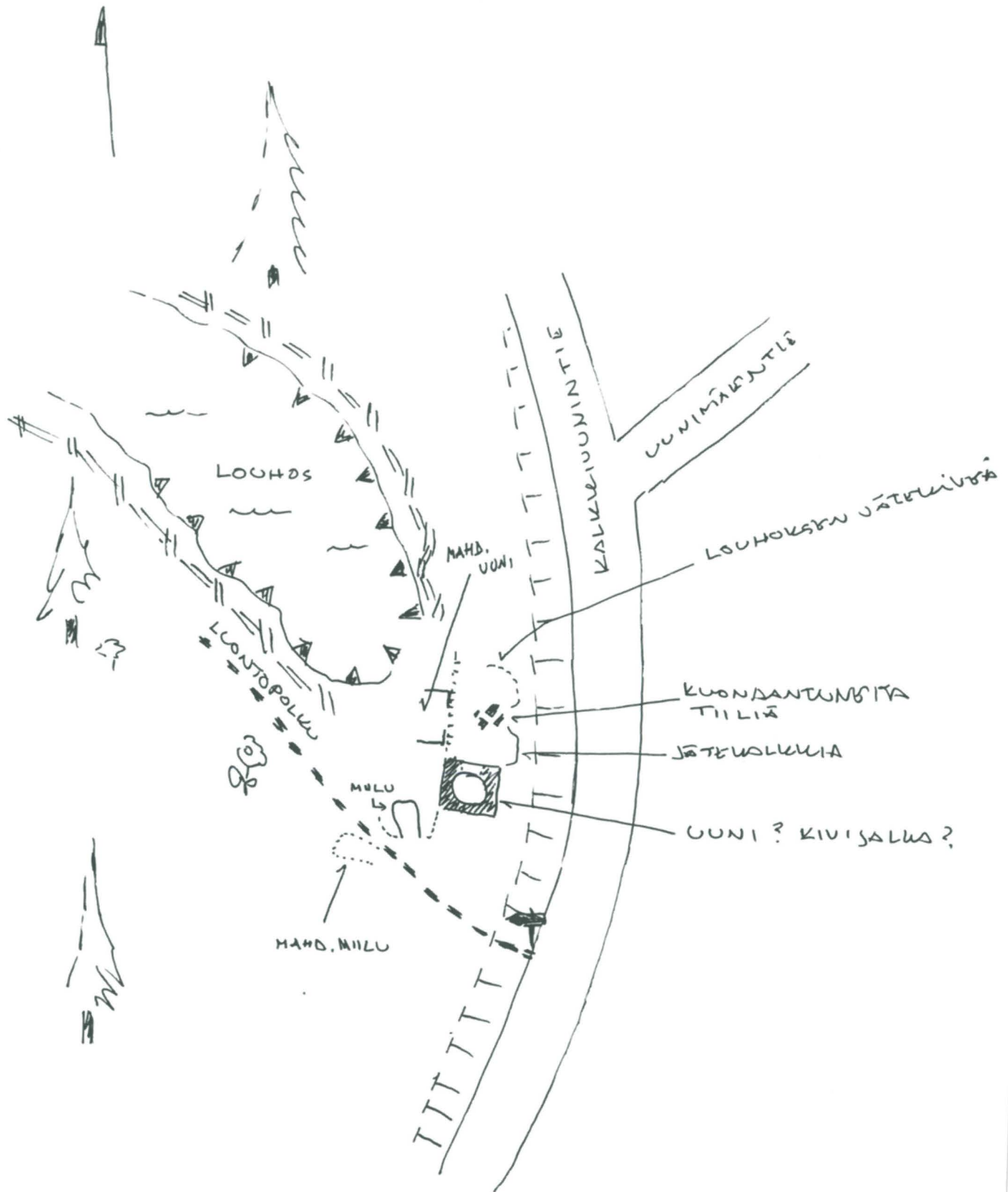
Helsingissä 19.11.1996,

Karim Peltonen, tutkija

Liitteet: - Sijaintikartta
- Asemapiirrosluonnos

SOTUNNEI

KALKKIVUONNOS / KALKKIVUONIT